

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT

Mgr. Silvia Poljaková

Poznaj a chráň: Ohrozené a zákonom chránené rastliny

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava

Autor UZ: Mgr. Silvia Poljaková

Kontakt na autora UZ: ZŠ v Kurime, Družstevná 222,
Kurima, 08612
sekretariat@zskurima.edu.sk>

Názov: Poznaj a chráň: Ohrozené
a zákonom chránené rastliny
2014

Rok vytvorenia:

**Oponentský posudok
vypracoval:** Mgr. Mária Rajničová

ISBN 978-80-565-0710-0

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

Úvod.....	4
Príčiny ohrozenia rastlín	5
Červená kniha	6
Ohrozené rastliny	6
Ohrozené rastliny vo svete.....	7
Scila bledá.....	7
Faviero de Wilson	7
Uhorkový strom	8
St. Helena olive.....	8
Wood's Cycad	9
Pittosporum taniaum	9
Ohrozené a zákonom chránené rastliny na Slovensku.....	9
Lekno biele.....	10
Bleduľa jarná karpatská	11
Plesnivec alpínsky.....	11
Astra alpínska.....	12
Horec Clusiov	12
Papierové tulipány.....	13
Vymaľuj si rastlinku	16
Záver	17
Zoznam použitej literatúry	17

Úvod

Ľudia zásahom do prírodného prostredia menia prírodné územia, čím pripravujú rastliny, huby a živočíchy o ich vhodné životné prostredie. Mnohým rastlinám, hubám a živočíchom hrozí vyhynutie, sú ohrozené, zriedkavé, vzácne alebo sú inak významným druhom.

Ohrozené, zriedkavé, vzácne alebo inak významné druhy rastlín a živočíchov môže Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky ustanoviť za chránené.

Ohrozené rastliny sú rastliny, ktoré človek alebo prírodné živly takmer zničili, a zachovalo sa z nich len veľmi málo. Bez ich ochrany by celkom vymizli a nezachovali by sa pre ďalšie ľudské pokolenia. Povolenia a zákazy pri jednotlivých stupňoch ochrany sú rôzne a určuje ich zákon.

Učebný zdroj „Ohrozené rastliny“ je pripravený pre žiakov tretieho ročníka základnej školy na predmet Poznaj a chráň zameraný aj na čítanie s porozumením.

Príčiny ohrozenia rastlín

Medzi hlavné príčiny ohrozenia rastlín patrí:

- malý počet jedincov a miest, na ktorých sa vyskytujú
- veľká závislosť od miznúcich alebo ohrozených biotopov, prírodného prostredia, kde žijú: vysúšaním močarísk zanikajú močiarné druhy rastlín, vodné vtáky sú takisto ohrozené. Premieňaním lúk na polia, hnojením a pasením sú ohrozené lúčne druhy. Nevhodnými zásahmi do lesov, nadmernou ťažbou dreva sú ohrozené lesné druhy
- malá schopnosť rozmnožovania
- veľká závislosť od iných druhov
- zber pre úžitkové alebo okrasné účely
- nadmerným turizmom - veľké množstvá turistov spôsobujú zašliapavanie pôdy, a tak ničia prostredie rastlín, hluk a odpadky ohrozujú živočíchy, hlavne počas obdobia párenia a hniezdenia
- klimatickými zmenami - znečistením atmosféry a z toho vyplývajúcimi zmenami klímy sú ohrozené druhy, ktorých správanie a výskyt je závislý na určitej teplote, počasí, vlhkosti.... Klimatické zmeny spôsobujú zmenu podmienok biotopu (územie, kde žije daný druh) - vysušenie, či naopak, zamokrenie z nadmerných zrážok. Tieto zmenené podmienky nie sú vyhovujúce pre mnohé druhy, ktoré potom hynú.

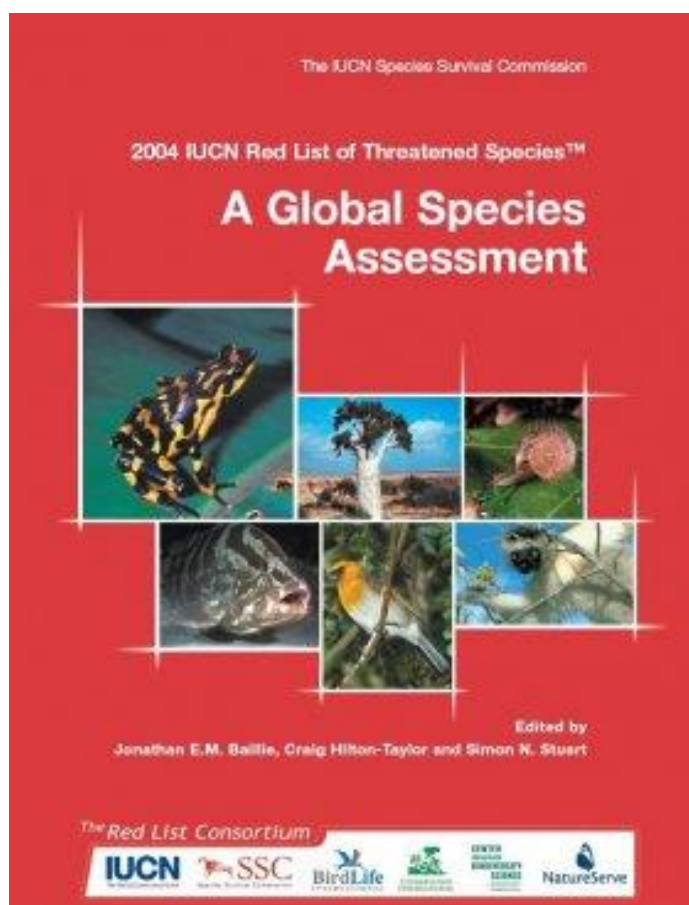
... a mnoho ďalších.

Červená kniha

Svetová únia ochrany prírody a prírodných zdrojov (IUCN) vedie špeciálnu evidenciu vyhynutých, vymierajúcich a ohrozených druhov rastlín a živočíchov - Červenú knihu. Bola založená v 1963 a obnovuje sa každých 5 alebo 10 rokov. Posledná úprava bola 4.5.2006 a obsahuje 40 168 celých druhov, 2 160 poddruhov, rodov a podpopulácií.

Navyše sa líši od minulej obnovy aj 7 000 druhmi, ktoré sa do roku 1996 nikdy predtým v tejto evidencii ešte nevyskytli. 16 118 celých druhov je označených ako ohrozené, z čoho 7 725 sú živočíchy, 8 390 rastliny a 3 sú lišajníky a huby.

Ohrozené rastliny

Ohrozené rastliny sú rastliny, ktoré človek alebo prírodné živly takmer zničili, a zachovalo sa z nich len veľmi málo. Bez ich ochrany by celkom vymizli a nezachovali by sa pre ďalšie ľudské pokolenia. Povolenia a zákazy pri jednotlivých stupňoch ochrany sú rôzne a určuje ich zákon.

Ohrozené rastliny vo svete

Scila bledá

Nachádza sa iba na 3 miestach na ostrove Cyprus. Existuje v počte menej ako 600 kusov a jej existencia závisí od zachovania zostávajúcich dubových lesov. Tie sú využívané na hospodárske účely a preto sa ich počet tiež redukuje. Zdá sa, že populácia Scily bledej závratne neklesá, no opak je pravdou a tento druh patrí do kriticky ohrozených druhov na svete.

Faviero de Wilson

Je kriticky ohrozený druh stromu, ktorý nájdete iba v juhovýchodnej Brazílii. Existuje iba 10 dospelých a 6 mladých stromov rastúcich voľne v prírode, v strede pastvín Brrachiararia, čo je veľmi odlesnený a fragmentovaný región. Tento druh je ohrozený odlesňovaním na produkciu hnedého uhlia pre rôzne závody. Ľudia taktiež vykoreňujú tento strom, pretože jeho semená môžu byť škodlivé pre gravidný dobytok.

1. Kde sa nachádza Scila bledá?

2. Dopíš vetu: Tie sú využívané na.....

3. Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Existuje v počte menej ako: a) 700 kusov b) 600 kusov c) 500 kusov

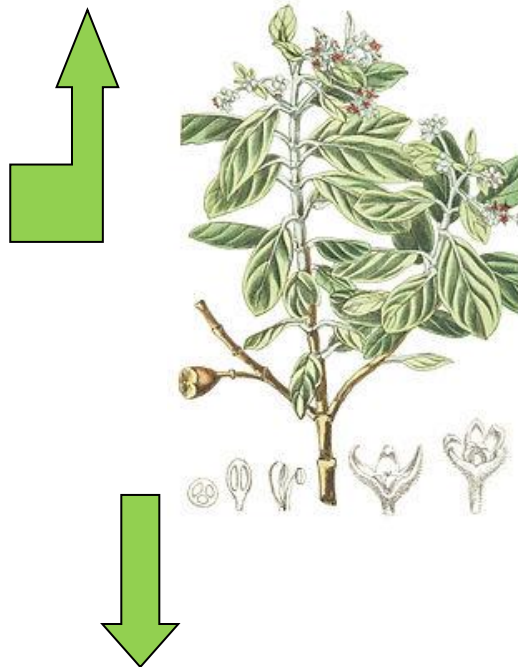
4. Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Faviero de Wilson je : a) strom b) rastlina c) krík

5. Napíš , prečo ľudia vykoreňujú Faviero de Wilson.

Uhorkový strom

Je jedinečný ohrozený endemit nachádzajúci sa na ostrovoch Sokotra a Jemen. Tento druh sa veľmi dobre prispôsobuje a odoláva suchu a klimatickým zmenám. Avšak v čase silných období sucha sa tieto stromy zrezávali a slúžili ako potrava pre dobytok. A to bolo hlavným dôvodom jeho radikálneho úbytku.

St. Helena olive

Tento malý strom (4-7m vysoký) sa zaradil do Červenej knihy (2003) ako vyhynutý v prírode. Posledný druh voľne rastúci v prírode zmizol v roku 1994, ale z jeho odrezkov sa podarilo vypestovať 1 exemplár, z ktorého vznikli ďalšie 4. Avšak ani tieto druhy sa nepodarilo zachrániť a posledný olivovník z tohto druhu zahynul v novembri 2003. Zapríčinila to hubová infekcia, ktorá ho napadla. V súčasnosti je dočasne zaradený do kategórie Vyhynutý, a ak sa v priebehu nasledujúcich 50 rokov neobjaví aspoň jeden jeho exemplár, bude tam zaradený definitívne.

1. Dopíš vetu: Uhorkový strom je jedinečný ohrozený endemit nachádzajúci
2. Zakrúžkuj správnu odpoveď. Helena olive je : a) malý strom b) veľký strom c) krík
3. Aká infekcia napadla St. Helena olive?

Wood's Cycad

Patrí medzi rastliny vyhynuté v prírode. Z tohto druhu sa našla iba jedna rastlina, ktorá bola v 1916 prevezená do botanickej záhrady. Je viac než nepravdepodobné, že by sa táto rastlina vrátila späť do prírody, pretože existuje iba samčí druh a riziko jeho úplného vyhynutia je príliš veľké.

Pittosporum tianianum

- bola prvý krát objavená v 1988 v Novej Kaledónii. Od roku 1992 bola evidovaná ako vyhynutá, no nedávno, v roku 2002, ju botanici opäť objavili a v súčasnosti je zaradená pod kriticky ohrozené druhy. Existujú iba 3 rastliny, ktoré zaisťujú tomuto druhu jeho existenciu.

1. Pittosporum tianianum bola objavená.....
2. Wood's Cycad bola prevezená do
3. Dopíš vetu. Existujú iba 3 rastliny,.....

Ohrozené rastliny na Slovensku

Prvý červený zoznam ohrozených druhov vznikol na Slovensku v roku 1983. Aktualizovaný bol po desiatich rokoch, v roku 1993 a opäť v roku 1996. V najnovšom slovenskom Červenom zozname papraďorastov a semenných rastlín Slovenska z roku 2001 je zaradených 1270 rastlín. Okrem rastlín je v Červenom zozname zahrnutých aj 281 siníc a rias, 305 húb, 573 lišajníkov a 486 machorastov. Dá sa povedať, že jedna tretina rastlín na Slovensku patrí medzi ohrozené druhy aj zákonom chránené. Niektoré z nich si predstavíme.

Lekno biele

Je vodná rastlina, ktorá sa vyskytuje u nás zriedkavo. Kvitne od júna do augusta. Má výrazné biele kvety, ktoré sa otvárajú iba cez slnečný deň aj to len dva až sedem dní. Rastie v nížinách južného Slovenska v jazerách, stojatých alebo pokojných vodách. Pestujú ho aj v záhradkách a parkoch.

1. Kedy kvitne lekno?
2. V ktorej časti Slovenska rastie?
3. Akej farby má kvety?.....
4. Dopíš vetu: Pestujú ho.....
5. Zakrúžkuj správnu odpoveď. Lekno je: a) lesná rastlina b) vodná rastlina

Bleduľa jarná karpatská

Je to trváca bylina s prezimujúcou cibuľou. Vyskytuje sa v nížinách a pahorkatinách, v lesoch a lúčnych porastoch, na podmáčaných alebo vlhkých pôdach. Rastie najčastejšie v skupinkách. Patrí k prvým jarným kvetom - kvitne od marca do apríla.

Plesnivec alpínsky

Je najstaršou chránenou rastlinou na Slovensku. Rastie vzácne v horách, častejšie v rakúskych Alpách. Je to vysoká trváca bylina, porastená hustými bielymi chlpkami. Rastie len na vápencovom podloží na kamenistých pôdach. Táto rastlina je od nepamäti symbolom hôr, nielen Tatier, ale aj Álp.

1. Zakrúžkuj správnu odpoveď.

Plesnivec je: a) najstaršou chránenou rastlinou b) vodnou rastlinou c) lesnou rastlinou

2. Dopíš. Je symbolom

3. Je porastená.....

4. Ktorá rastlina patrí k prvým jarným kvetom?

5. Kedy kvitne bleduľa?

Astra alpínska

Táto rastlina s fialovomodrými kvetmi a so žltým terčom podobná margarétke rastie v našich horách. Obľubuje slnečné skalné steny a kamenitú pôdu. Kvitne od júla do augusta. V záhradách sa pestuje pomerne bežne niekoľko vyšľachtených odrôd tohto druhu.

Horec Clusiov

Vytrvalá bylina s krátkou stonkou vysoká len 5-10 cm. Rastie na vápencových skalách, v skalných štrbinách a kamenitých holiach, tiež na lúkach, v horách, v Alpách až do výšky 2700 m n.m. Chráneným druhom je aj v Rakúsku, Nemecku, Švajčiarsku a Taliansku.

1. Akej farby má kvet Astra alpínska?
2. Kedy kvitne?
3. Dopíš vetu: Rastie na vápencových skalách, v skalných štrbinách a kamenitých holiach, tiež na lúkach,.....
4. Horec Clusiov je chráneným druhom aj v

Papierové tulipány

- potrebujeme: kreповý papier (oranžový, zelený), nožnice, špilka

1. Vystrihneme si asi 3 cm široký pás zo žltého alebo oranžového kreповého papiera.

2. Prestrihneme ho na 3 rovnaké časti

3. Tretinu papiera jemne v strede pretočíme a potom prehne na polovicu. Urobíme to s každou tretinou.

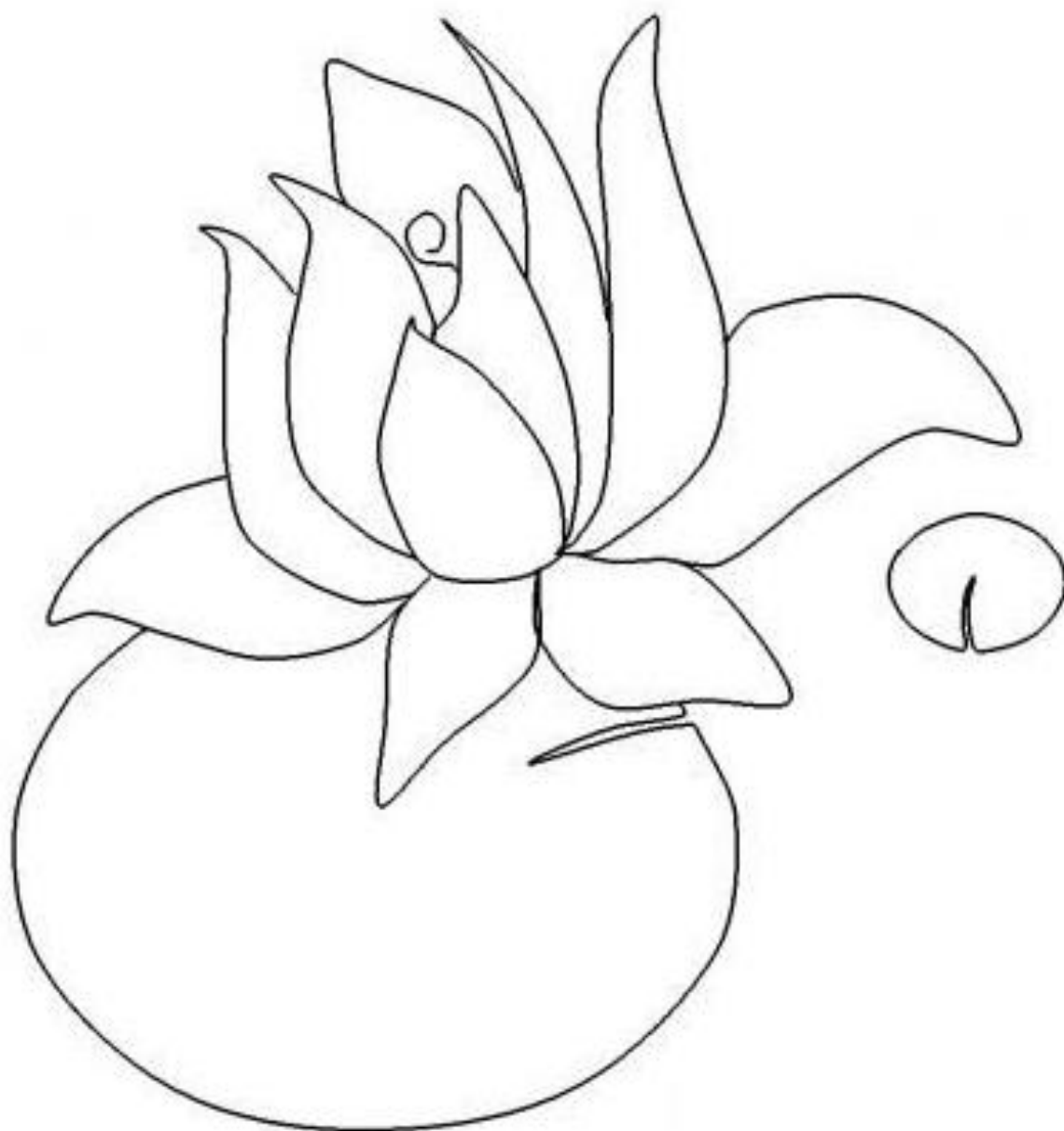
4. Takto preložené oranžové alebo žlté papiere priložíme k špajli. A začneme omotávať dlhým asi 1,5 cm širokým zeleným krepeovým pásom, ktorý si predtým odstrihne.

5. Výsledok

Vymaľuj si rastlinku

LEKNO

Záver

G. Bateson povedal kedysi jednu múdru a podľa mňa aj vystihujúcu myšlienku: „Hlavné problémy sveta sú výsledkom rozdielu toho, akým spôsobom funguje príroda a akým spôsobom myslí človek." Preto by sme sa mali snažiť začať „myslieť ako príroda", pochopiť jej zákonitosti a nesnažiť sa ich za každú cenu zmeniť. Aj my sme jej súčasťou, a preto by nám nemal byť ľahostajný jej ďalší osud. Veď od neho sa vlastne odvíja aj ten náš. Preto by sa mali nad touto problematikou zamyslieť aj ľudia, ktorým je prednejší ich vlastný osud ako osud prírody. Pamätajte, aj my sme len jej súčasťou a v akom stave bude ona, v takom sa pravdepodobne ocitneme aj my...

Zoznam použitej literatúry

- [1] <http://b.ssrv.sk/images/i10985w460h276xyz1001.jpg>
- [2] <http://www.bihrmann.com/Caudiciforms/difo/>
- [3] <http://www.iucnredlist.org/details/61607/0>
- [4] <http://www.arkive.org/morris-squill/scilla-morrisii/>
- [5] http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Helena_Olive
- [6] http://en.wikipedia.org/wiki/Encephalartos_woodii
- [7] <http://www.endemia.nc/flore/fiche1738.html>
- [8] http://www.enviro-edu.sk/database/studenti/2010/Ekologia/Ohrozene_rastlinne_druhy-priciny_a_ochrana.pdf
- [9] <http://dobre-napady.sk/news.php>
- [10] http://www.nahuby.sk/images/fotosutaz/2012/05/11/Aster-alpinus/patrik_sirny_320118.jpg
- [11] http://www.lovuzdar.sk/userfiles/foto/17712/123525/dnesny_z_chvojnice_242.jpg
- [12] http://prirodoveda34.szm.com/chr_rastliny.html
- [13] <http://botany.cz/cs/ohrozene-rastliny-slovenska/>